

## درس چهارم: اجزاولایه های جهان اجتماعی (تشریح جهان اجتماعی)

نگارش:

محمود یعقوبی

دبیر جامعه شناسی شهرستان زیرکوه، استان خراسان جنوبی

### «جهان اجتماعی از چه اجزایی تشکیل شده است؟»

۱- تشریح یا کالبدشناسی در پزشکی چگونه دانشی است؟

در پزشکی، دانشی به نام تشریح یا کالبدشناسی وجود دارد که اجزای بدن انسان و محل قرار گرفتن آنها را شناسایی می کند. دانشی است که درباره اعضای بدن انسان و چگونگی ترکیب آنها بحث می کند.»

۲- دانش تشریح از شناسایی اعضای بدن و چگونگی ترکیب آنها چه اهدافی دارد؟

اهدافی از جمله معرفت به کمال صنع الهی و دست یافتن به علل امراض و درمان آنها.

۳- اساس علم پزشکی چیست؟

تشریح، اساس علم پزشکی است.

۴- چرا طبیب بی بهره از تشریح، به ندانستن علم طب شهره است؟

تشریح، اساس علم پزشکی است. از این رو گفته اند: طبیب بی بهره از تشریح، به ندانستن علم طب شهره است.

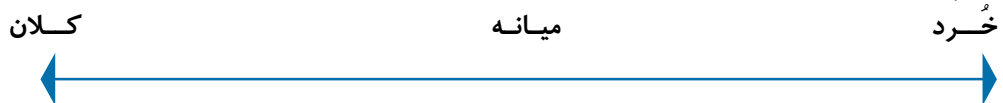
### «اندازه و دامنه»

۵- دانشمندان، جهان اجتماعی را بر اساس چه معیارهای تقسیم بندی و اجزای آن را شناسایی می کنند؟

الف) اندازه و دامنه (ب) ابعاد ذهنی و عینی

۶- تقسیم بندی پدیده های اجتماعی از لحاظ اندازه و دامنه را توضیح دهید.

پدیده های اجتماعی، اجزای جهان اجتماعی اند و می توان آنها را بر اساس اندازه و دامنه از یکدیگر تفکیک کرد. به این ترتیب، طیفی در جهان اجتماعی ترسیم می شود که در یک سوی آن، پدیده های اجتماعی خرد (کوچک) مانند کنش های اجتماعی افراد، و در سوی دیگر آن، پدیده های کلان (بزرگ)، مانند فرهنگ و جامعه قرار دارند.



۷- با ذکر یک مثال فواید تقسیم بندی پدیده های اجتماعی به خرد و کلان را توضیح دهید.

با تقسیم بندی پدیده های اجتماعی به خرد و کلان می توانیم مشکلات اجتماعی را بهتر شناسایی کنیم و برای حل مشکلات راهکار مناسب ارائه دهیم.

مثلاً می توان بیکاری و راه های درمان آن را در سه مورد زیر با یکدیگر مقایسه کرد: بیکاری فردی که خود شایستگی و مهارت لازم را ندارد؛ بیکاری افراد یک شهر که نظام توزیع مناسبی از مشاغل در شهر آنها وجود ندارد؛ و بیکاری افراد زیادی که به دلیل نبود مشاغل کافی در جامعه بیکارند.

## «ابعاد ذهنی و عینی»

۸- تقسیم بندی پدیده های اجتماعی از جهت عینی و محسوس بودن و ذهنی و نامحسوس بودن را توضیح دهید. مثال بزنید.

پدیده های اجتماعی را از جهت عینی و محسوس بودن یا ذهنی و نامحسوس بودن می توان در یک طیف قرار داد. در یک سوی طیف، پدیده هایی هستند که بُعد محسوس و مادی قوی تری دارند؛ مانند ساختمان های مسکونی و اداری یا کنش های بیرونی؛ و در سوی دیگر، پدیده هایی قرار می گیرند که بُعد معنایی و ذهنی بیشتری دارند؛ مثل عقاید، ارزش های اجتماعی و کنش های درونی.



۹- در جهان اجتماعی بعد..... پدیده ها، اهمیت بسیاری دارد.

معنایی و ذهنی

۱۰- مثالی ذکر کنید که بیانگر اهمیت بعد ذهنی پدیده هادر جهان اجتماعی است؟

در جهان اجتماعی بُعد معنایی و ذهنی پدیده ها، اهمیت بسیاری دارد. در یکی از بحران های اقتصادی که کشورهای صنعتی دچار مشکل شده بودند، بنا به محاسبات اقتصادی می بایست نفت را به گران ترین قیمت از کشورهای نفت خیز خریداری می کردند، ولی جالب است بدانید به ارزان ترین قیمت ممکن، نفت مورد نیاز خود را خریدند؛ زیرا در کشورهای نفت خیز، بُعد عینی نفت به عنوان یک سرمایه وجود داشت؛ ولی بُعد ذهنی و معنایی آن مفقود بود و صاحبان آن کشورها از اهمیت نفت و وضعیت کشورهای صنعتی و نیاز ضروری آنها به نفت اطلاع کافی نداشتند. همانند دانش آموزی که از استعداد سرشاری برخوردار است؛ ولی خود به آن آگاه نیست و از این استعداد بهره چندان نمی برد!

## «لایه های جهان اجتماعی کدام اند؟»

۱۱- منظور از «لایه های سطحی جهان اجتماعی» چیست؟

به بخش هایی که امکان تغییر بیشتری دارند و نقش حیاتی و اساسی ندارند، «لایه های سطحی جهان اجتماعی» می گویند. این بخش ها از جهان اجتماعی به آسانی تغییر می کنند و تغییر آنها، تحول مهمی در جهان اجتماعی پدید نمی آورد. می توانند حذف شوند، ولی با حذف آنها جهان اجتماعی تداوم می یابد.

۱۲- منظور از «لایه های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی» چیست؟

به بخش هایی که تأثیر تعیین کننده بر جهان اجتماعی دارند، «لایه های عمیق و بنیادین جهان اجتماعی» می گویند.

این بخش ها به آسانی تغییر نمی کنند و اگر حذف شوند، جهان اجتماعی فرو می ریزد.

۱۳-.....، تأثیرات همه جانبه و فراگیر دارند و کمتر در معرض تغییر قرار می گیرند، اما.....، هم

تأثیرات محدود تری دارند و هم بیشتر در معرض تغییر اند.

لایه های عمیق لایه های سطحی

۱۴- تغییر در هنجارها و نمادها تا چه زمانی موجب تحول و تغییر بنیادین در جهان اجتماعی نمی شود؟

هنجارها و نمادها بر حسب شرایط، در زمینه های مختلف قابل تغییراند و تغییر برخی از آنها تا زمانی که به تغییر در لایه های عمیق منجر نشود، موجب تحول و تغییر بنیادین جهان اجتماعی نمی شود.

۱۵- عمیق ترین لایه های جهان اجتماعی چیست؟ چند مورد از عمیق ترین پدیده های اجتماعی را نام ببرید.

**عقاید و ارزش ها** عمیق ترین لایه های جهان اجتماعی هستند. عمیق ترین لایه جهان اجتماعی، عقاید کلانی هستند که بر ارزش های

اجتماعی تأثیر می گذارند. باور و اعتقاد انسان ها نسبت به اصل جهان، جایگاه انسان در آن و تفسیرشان از زندگی و مرگ خود، عمیق

ترین پدیده های اجتماعی به حساب می آیند.

۱۶- جامعه ای که جهان را به زندگی دنیا محدود می کند و جامعه ای که هستی را فراتر از زندگی دنیای بیندازد، هنجارها و نمادهای خود را چگونه سازمان می دهند؟

جامعه ای که جهان را به زندگی دنیا محدود می کند و دل به آن می سپارد، ارزش ها، هنجارها و نمادهای خود را متناسب با همان شکل می دهد؛ اما جامعه ای که هستی را فراتر از زندگی دنیا می بیند، ارزش ها، هنجارها و نمادهای خود را متناسب با این عقیده سازمان می دهد.

### «نهادها»

۱۷- وقتی اجز اولایه های جهان اجتماعی را در ارتباط با هم در نظر بگیریم، «.....» آشکار می شوند.

نهادهای اجتماعی

۱۸- افراد انسانی بدون چه نیازهایی قادر به ادامه زندگی نیستند؟

افراد انسانی بدون آب، غذا، سرپناه، امنیت، رابطه با دیگران، دوستی، احساس رضایت از زندگی، حقیقت جویی، پرستش و... قادر به ادامه زندگی نیستند.

۱۹- تامین نیازهای افراد، در جهان اجتماعی به کمک..... صورت می گیرد.

نهادهای اجتماعی

۲۰- منظور از «نهاد اجتماعی» چیست؟

«نهاد اجتماعی» مجموعه ای از عقاید، ارزش ها، هنجارها و نمادهایی است که برای رفع نیازهای معینی از افراد و جهان اجتماعی اختصاص پیدا میکند. هر نهاد اجتماعی شیوه قابل قبول تأمین بعضی از نیازهای افراد را معین می سازد و متقابلاً شیوه های غیر قابل قبول را رد می کند. مثلاً نهاد اقتصاد، راه درست و مقبول یا کژراهه های به دست آوردن ثروت را در جهان اجتماعی تعیین می کند.

۲۱- مهمترین نهادهای اجتماعی را نام ببرید.

خانواده، تعلیم و تربیت، سیاست و اقتصاد از مهم ترین نهادهای اجتماعی اند.